

Javno posvetovanje dokumenta
»Metodologija izračuna učinkovitosti uporabe prenosnega sistema zemeljskega plina«

Pripombe in predlogi operaterja prenosnega sistema Plinovodi d.o.o.
Oktober 2020

Družba Plinovodi d.o.o. kot operater prenosnega sistema zemeljskega plina (OPS) v nadaljevanju podaja pripombe na javno posvetovanje o Metodologiji izračuna učinkovitosti uporabe prenosnega sistema zemeljskega plina, objavljeno na spletni strani Agencije za energijo (agencija) dne 13. 10. 2020.

Uvodoma želimo izpostaviti pomembno splošno pripombo, da je obdobje trajanja javnega posvetovanja za tako pomembno metodologijo, ki predstavlja izhodišče za bistven ekonomski vpliv in bistvene ekonomske posledice za OPS, prekratko, še posebej glede na pomanjkanje ključnih tehničnih in ekonomskih izhodišč ter zelo skope opredelitve namena in ciljev same metodologije.

Naše pripombe podajamo v dveh sklopih, in sicer:

- v prvem delu izpostavljamo vsebine, ki bi jih bilo potrebno že predhodno v razpravah nujno razjasniti in uskladiti, še preden se bi pristopilo k pripravi celovitega metodološkega pristopa načina regulacije, ki bo v prihodnje imela odločilen vpliv na poslovanje OPS, še posebej pri odločitvah glede naložb, ter
- v drugem delu podajamo strokovna mnenja k posameznim vprašanjem in k predlaganim metodološkimi pristopom.

I. Opredelitev glede Namena posvetovalnega dokumenta in Metodoloških osnov

Za opredelitev do predloga je ključna definicija in razjasnitev pojma učinkovitosti uporabe sistema. Definicije ne ponuja in ne napolnjuje niti Energetski zakon (Uradni list RS, št. 60/19 - uradno prečiščeno besedilo in 65/20, v nadaljevanju EZ-1) niti predmetni predlog metodologije.

V ta namen najprej podajamo pojasnilo, da smo pri pripravi odziva kot izhodišče upoštevali pravno podlago, ki je okvir za pripravo predmetne metodologije, to je 5. odstavek 251. člena EZ-1, ki navaja, da je reguliran donos odvisen tudi od učinkovitosti uporabe sistema. Pri razumevanju določila je potrebno upoštevati tudi razlago predmetnega določila, kot izhaja iz obrazložitve predloga Energetskega zakona in ki pojasnjuje, da učinkovitost uporabe sistema pomeni, da se v primeru izgradnje novega plinovoda, ki ni v uporabi, zmanjša donos na ta sredstva, s čimer bi se lažje preprečevalo previsoke (nekonkurenčne) cene za omrežnino, v kasnejših letih uporabe sistema, ob ustrezno visoki zasedenosti (uporabi), pa se lahko prizna tudi večji donos, na račun zmanjšane v začetnih letih njihove uporabe. Iz slednjega je potrebno razbrati namen zakonskega okvira, da so obravnave po metodologiji izračuna učinkovitosti uporabe prenosnega sistema zemeljskega plina deležne **le in zgolj prihodnje naložbe**.¹

¹Na odstavek se sklicujemo v nadaljevanju dokumenta.

Predhodno zapisano sicer daje okvir dovoljenega urejanja z regulativnim okvirjem OPS (na podlagi ustreznih sprejetih aktov), torej upoštevanje tega le za prihodnje naložbe, **ne opredeljuje pa pojma in natančneje same vsebine učinkovitosti uporabe sistema.**

Uporaba novih pravil o učinkovitosti uporabe sistema na že obstoječe dele sistema sproža vprašanje retroaktivnosti takih pravil. Pri presoji retroaktivnosti je treba upoštevati, da se je operater prenosnega sistema odločal za investicije v različne dele prenosnega sistema, ko pravila, ki naj bi donosnost investicije vezala na učinkovitost uporabe sistema, še niso bila znana. Te odločitve in izvedba investicij so pretekla dejstva, ki jih ni mogoče več spremeniti, na katere pa bi z uporabo novih pravil o učinkovitosti uporabe sistema agencija vezala nove pravne posledice - zmanjšanje donosnosti sistema, s čimer je celotna ekonomska podlaga investicije bistveno spremenjena. Taki pravni učinki novih pravil o vplivu učinkovitosti uporabe sistema na reguliran donos operaterja pa po našem mnenju predstavljajo ustavno nedopustno retroaktivnost teh pravil. Zato menimo, da bi v vsakem primeru bilo mogoče nova pravila uporabiti le za nove naložbe v prenosni sistem, torej tiste, glede katerih bo operater prenosnega sistema sprejel odločitev o investiciji šele po uveljavitvi akta agencije, ki bo vključeval ta pravila.

Zato ocenjujemo, da posvetovalni dokument (oz. predlagana metodologija) ne podaja zadostno po njegovih vsebinah odgovorov na ključna vprašanja, s katerimi bi se dalo z gotovostjo trditi, da bo uporaba metodologije izračuna učinkovitosti uporabe prenosnega sistema dolgoročno pripomogla k še bolj racionalnemu načrtovanju in izgradnji prenosnega sistema ter posledično k večji učinkovitosti uporabe prenosnega sistema, kot navaja uvodoma agencija, saj manjkajo ključni elementi, kot so:

- opredelitev namena in cilja metodologije ter njenih dolgoročnih posledic na delovanje OPS,
- opredelitev pojma učinkovitosti,
- opredelitev faktorjev učinkovitosti, na katere lahko OPS vpliva.

OPS je prepričan, da je nujna predhodna obravnava navedenih ključnih elementov, kar bo predstavljalo nujno izhodišče ne samo za pripravo zakonite in vsebinsko utemeljene metodologije za izračun učinkovitosti uporabe sistema, ampak tudi za preučitev vpliva take metodologije na dolgoročno poslovanje OPS.

Pri tem je pomembno, da se pri oblikovanju načina izračuna učinkovitosti uporabe prenosnega sistema upoštevajo faktorji, na katere ima OPS sploh lahko vpliv. Učinkovitost uporabe sistema, ki bo v okviru določitve regulativnega okvira pomenila posledice za OPS, je ekonomska kategorija zato mora izračun izhajati iz učinkovitosti ekonomske uporabe sistema s strani OPS in ne s strani tretjih.

Predlog metodologije bistveno posega v prihodnji ekonomski položaj OPS predvsem v delu naložb. Pri čemer iz posvetovalnega dokumenta ni razvidno, kateri ekonomski parametri bodo sploh v okviru regulativnega okvira upoštevani ter v kakšni odvisnosti bodo v odnosu do reguliranega donosa in na podlagi katerih bi lahko bil identificiran ali vsaj obravnavan potencialni vpliv na poslovanje OPS, kratkoročno kot tudi dolgoročno.

OPS lahko pojem učinkovitost opredeli na različne načine in z različnimi tehničnimi in ekonomskimi podatki, ki so med seboj v funkcionalni soodvisnosti, ki ni linearna, zato se nikakor ne more strinjati s pristopom enostavnega aritmetičnega povprečenja podatkov brez predhodnih natančnejših tehničnih in ekonomskih analiz ter simulacij posledic. V kontekstu ekonomske učinkovitosti uporabe sistema tudi ni sprejemljivo, da je referenčna točka

(imenovalec) faktorjev tehnična zmogljivost sistema. Tehnična zmogljivost je tehnična kategorija in ne more biti edina referenčna točka za ugotavljanje faktorjev uporabe sistema, saj bi to pomenilo, da sistem deluje učinkovito, če deluje na robu svoje tehnične zmogljivosti. V običajnih razmerah na trgu z zemeljskim plinom je tako obratovanje sistema nemogoče in zato ne more predstavljati realne referenčne točke za izračunavanje faktorjev učinkovitosti uporabe sistema.

Obravnavana metodologija pod pojmom učinkovitosti tudi ne obravnava faktorja razpoložljivost sistema, torej v kolikšni meri je prenosni sistem uporabnikom pretežno na voljo za prenos zemeljskega plina. Faktor razpoložljivosti pa zahteva obravnavo tehničnega stanja sistema in vseh aktivnosti, ki jih ima OPS v okviru vzdrževanja sistema za zagotavljanje ustrezne stopnje razpoložljivosti. Področje je regulatorno že obravnavano in OPS letno poroča podatke v okviru monitoringa kakovosti sistema, kljub temu pa ta vidik v predlaganem metodološkem pristopu ni bil obravnavan, niti omenjen.

V posvetovalnem dokumentu se za izračun učinkovitosti uporabe sistema navaja podatke o obsegu uporabe in izkoriščenosti vstopnih in izstopnih točk prenosnega sistema, na kar OPS, ki mora v vseh pogojih zagotavljati tehnične zmogljivosti in izvesti s strani uporabnikov pričakovani obseg prenosa količin zemeljskega plina, nima neposrednega vpliva. O dejanski uporabi prenosnega sistema se tako odločajo uporabniki na podlagi svojih potreb in odločitev. Uporabniki se odločajo za različne časovne produkte zakupa prenosnih zmogljivosti (letni, četrtni, mesečni, dnevni in znotraj dnevni), pri čemer so z zniževanjem kratkoročnih faktorjev v obračunski metodologiji v vedno večji meri motivirani za zakup kratkoročnih produktov. Sama uporaba sistema s strani uporabnikov, ki jih je OPS v preteklih letih priključil na prenosni sistem in so se s sklenitvijo Pogodb o priključitvi zavezali povrniti stroške izgradnje priključka preko zaveze o sklenitvi Pogodbe o prenosu in/ali plačila nesorazmernih stroškov, ne more biti merilo za ugotavljanje učinkovitosti uporabe prenosnega sistema, saj z ekonomskega vidika OPS ne beleži nobenega primanjkljaja, kljub temu, da je pri takšnem odjemalcu dejansko identificiran manjši prenos in nižja stopnja tehnične izkoriščenosti.

Mnenje OPS je, da je ustrežnejše ugotavljanje učinkovitosti poslovanja operaterja prenosnega sistema na način, kot je npr. primerjalna analiza različnih operaterjev prenosnih sistemov. OPS je v obdobju od decembra 2017 do zaključne delavnice septembra 2019 sodeloval v Projektu primerjave stroškov operaterjev prenosnih sistemov (TCB18), ki ga je izvedel Svet evropskih regulatorjev energije (CEER). Sodelovalo je 29 plinskih operaterjev (od tega 16 nemških) iz 13 držav. Za projekt primerjalne analize smo operaterji posredovali podrobne podatke o vseh sredstvih in podrobne finančne podatke za preteklih 5 let. Zbrani podatki so bili obdelani z namenom določitve primerjalnega modela, ki zajema tri glavne dimenzije storitev (zagotavljanje omrežja, zagotavljanje zmogljivosti in storitev za stranke) ob upoštevanju raznovrstnih gospodarskih in okoljskih pogojev ter tehničnih specifikacij. Izdelani so javno objavljeni dokument »Main Report« ter individualna poročila, ki so zaupna.

V zaključnem modelu učinkovitosti je 10 operaterjev doseglo 100 % učinkovitost, od tega jih je bilo 6 opredeljenih za izstopajoče (outliers) in niso bili upoštevani kot del osnove za primerjavo ostalih operaterjev. Povprečna učinkovitost operaterjev znaša 79,3 %.

OPS je v individualnem poročilu označen kot izstopajoči (outlier). Naša učinkovitost je na podlagi najboljše prakse in modela primerjave po oceni izvajalca študije 100 %. Model na tej podlagi ugotavlja, da je višina predlaganih zmanjšanj stroškov enaka 0 oziroma teh ni.

Potrebno je opozoriti na neustreznost predloga metodologije tudi iz razloga neskladnosti z osnovnim zakonskim določilom za oblikovanje regulativnega okvirja in upravičenih stroškov, to je, da mora biti sam regulativni okvir postavljen tako, da spodbuja učinkovitost operaterjev sistema in uporabe sistema (2. odst. 250. čl.) ter da mora način ugotavljanja in določanja upravičenih stroškov spodbujati operaterja sistema k stroškovno učinkovitemu poslovanju in mu omogočati višji realiziran donos od priznanega v regulativnem okviru (3. odst. 251. čl.). Zlasti pa je treba opozoriti na določbo prvega stavka petega odstavka 251. člena EZ-1, da mora reguliran donos omogočati operaterju ekonomsko upravičenost vlaganje v razvoj sistema. Zato predlagana metodologija za učinkovitost uporabe sistema ne sledi tej zakonski določbi, ampak je izrecno z njo v nasprotju. Vsako novo vlaganje v razvoj sistema, ki ne bo takoj in v celoti izkoriščeno, bo zmanjševalo učinkovitost uporabe sistema in zmanjševalo OPS reguliran donos. Razumljivo je, da taka metodologija ne spodbuja vlaganj v razvoj sistema. Slednje mora biti vodilo tudi za zakonito oblikovanje zasnove izračuna učinkovite uporabe sistema, pri čemer predlagana metodologija temu ne sledi, tako iz že obrazložene nezmožnosti vplivanja na faktorje izračuna učinkovitosti uporabe sistema, kot nadalje tudi zato, kjer je najvišja možna vrednost učinkovitosti 1, kar pomeni, da je učinek takšnega faktorja, da lahko le zmanjšuje donos, nikakor pa po tej metodi ne daje možnosti spodbud OPS v okviru regulacije, kar je ključno.

OPS utemeljeno nasprotuje takšnemu predlogu metodologije, saj ni skladen z namenom regulacije in je nepošten, ker ne daje ustreznih spodbud in ni dolgoročno vzdržen.

Agencija v 1. poglavju posvetovalnega dokumenta navaja, da bo uporaba metodologije izračuna učinkovitosti uporabe prenosnega sistema dolgoročno pripomogla k še bolj racionalnemu načrtovanju in izgradnji prenosnega sistema ter posledično k višji učinkovitosti uporabe prenosnega sistema.

OPS poudarja, da k načrtovanju razvoja sistema pristopa racionalno, vsi predlagani razvojni projekti so v okviru priprave razvojnih načrtov presojeni s strani vseh deležnikov v dveh javnih obravnavah in potrjeni s strani agencije. Kot pomemben vidik racionalnega načrtovanja je potrebno upoštevati, da nekatere nove dele prenosnega sistema gradimo dolgoročno, morda samo enkrat za celotno življenjsko dobo prenosnega sistema. Zato morajo biti pri nadgradnjah upoštevane tudi premišljene razvojno naravnane predpostavke za možnost dolgoročnega zagotavljanja dodatnih potrebnih zmogljivosti za obstoječe ali nove uporabnike. V nasprotnem primeru lahko izvedba določene nadgradnje postane tudi ovira za naknadni razvoj plinifikacije na obravnavanem območju, saj zmogljivosti že zgrajene infrastrukture ni mogoče enostavno naknadno sproti povečevati glede na dodatne potrebe, umestitev nove dodatne infrastrukture pa je lahko predolgotrajna ali pa je investicija glede na velikost naknadnih dodatnih potreb previsoka. Za uporabnika prenosnega sistema bi tak pristop pomenil bistveno povečanje njegovih oportunitetnih stroškov za nadgradnjo v primeru zahtev po dodatnih zmogljivostih ali dodatnih sistemskih storitvah (povečanje tlaka), saj bi bil za vsako zahtevano dodatno sistemsko storitev ali povečano zmogljivost, strošek nadgradnje bistveno večji in časovno daljši, ker bi bila potrebna tudi vsakokratna nadgradnja osnovnega prenosnega sistema in opreme. Uporabniki sistema, predvsem industrijski uporabniki, tako ne bi mogli dovolj hitro prilagajati njihovih proizvodnih

procesov novim in povečanim zahtevam trga, ker bi bil čas izgradnje dodatnih priključkov zaradi povečanja zahtev po zmogljivosti ali dodatnih sistemskih storitvah predolg².

Pristop na principu delovanja prenosnega sistema, ki bi v osnovi deloval na pragu najvišje učinkovitosti, je lahko samo kratkoročno identificiran. Dolgoročno pa bi tak sistem odjemalcem na prenosnem sistemu povzročal bistveno večje stroške zaradi neprilagodljivosti ali izpada dela načrtovane nove ali razširjene proizvodnje, ker tak sistem ne bi omogočal nadgradenj v krajšem časovnem obdobju. S tem bi ogrožal in zaviral razvojne sposobnosti uporabnikov sistema. **Menimo, da je pri ocenjevanju učinkovitosti uporabe prenosnega sistema potrebno upoštevati tudi omenjeni vidik dolgoročnega zagotavljanja dodatnih zmogljivosti.**

Skladno z navedenim OPS poziva, da se pred morebitnim sprejemom metodologije izračuna učinkovitosti uporabe prenosnega sistema zemeljskega plina opravi ustrezna in časovno sprejemljiva razprava tako pomembne vsebine, in sicer na podlagi analiz in dejstev, ki upoštevajo vse obratovalne karakteristike sistema in njegove tehnične lastnosti in s katero se bo odgovorilo na izpostavljena ključna izhodišča, ki morajo biti podlaga za pripravo tovrstne metodologije. Ta so: jasnejša opredelitev namena in cilja metodologije in njenih posledic, definicija učinkovitosti uporabe sistema ter definicija faktorjev učinkovitosti v odnosu do vpliva na dolgoročno poslovanje OPS. Slednja niso razvidna iz objavljenega akta v javni razpravi, pri čemer je potrebno ponovno izrecno poudariti, da OPS ocenjuje, da so ključni za pripravo utemeljene, vzdržne in predvsem tudi zakonite metodologije.

V nadaljevanju iz načela previdnosti podajamo tudi odziv na zastavljena konkretna vprašanja iz posvetovalnega dokumenta, pri čemer ponovno poudarjamo, da je OPS mnenja, da je potrebno pred konkretnim oblikovanjem metodologije in izračunov, zakonito oblikovati zgoraj izpostavljena izhodišča.

² Na odstavek se sklicujemo v nadaljevanju dokumenta(1

II. Mnenja na posamezna vprašanja poglavij Metodološke osnove in Formule in izračuni

[1] Podajte svoje morebitno mnenje o ustreznosti delitve prenosnega sistema na prenosno infrastrukturo, ki omogoča prenos zemeljskega plina med povezovalnimi točkami, prenosno infrastrukturo, namenjeno izključno oskrbi odjemalcev v Republiki Sloveniji, in na novo prenosno infrastrukturo. Če se s predlagano delitvijo ne strinjate, podajte alternativen predlog delitve prenosnega sistema in ga ustrezno utemeljite.

OPS predlaga spremembo terminologije. Zaradi topologije slovenskega prenosnega sistema se v omrežju prepleta znotrajsistemska in medsystemska uporaba sistema, hkrati pa sistem ni toliko prepleten in zazankan, da bi bilo mogoče predpostavljati celoten sistem kot homogeno omrežje. Poleg deljene uporabe sistema za znotrajsistemske in medsystemske namene je potrebno primerno upoštevati tudi konkretne transportne poti, po katerih teče zemeljski plin za potrebe medsystemske uporabe. Izključna delitev na prenosno infrastrukturo, ki omogoča prenos zemeljskega plina med povezovalnimi točkami (medsystemska uporaba sistema) in prenosno infrastrukturo, namenjeno izključno oskrbi odjemalcev v Republiki Sloveniji (znotrajsistemska uporaba sistema), po mnenju OPS ni ustrezna. Vsakokratna delitev prenosne zmogljivosti na medsystemsko in znotrajsistemsko uporabo sistema je namreč močno odvisna od vsakokratnih tokov zemeljskega plina v prenosnem sistemu in torej od aktivnosti slovenskega in sosednjih trgov z zemeljskim plinom. OPS zato predlaga, da se pri tej delitvi uporabijo dejanski tokovi zemeljskega plina.

OPS predlaga, da se skozi celoten dokument uporaba termina »regionalni vodi« in oznake »R« nadomesti s terminom »znotrajsistemska uporaba sistema« oz. oznake »Z«. S tem se bo terminologija približala terminologiji, uporabljeni v aktih EU (TAR NC).

[2] Če menite, da obdobje zadnjih treh zaporednih let, za katera so znani vsi potrebni vhodni podatki, ni primerno obdobje za izračun učinkovitosti uporabe obstoječega prenosnega sistema, podajte svoj predlog in ga utemeljite.

OPS ocenjuje, da bi bilo predlagano obdobje treh zaporednih let lahko primerno, pri čemer ponovno poudarja, kot obširneje pojasnjeno v uvodnem delu odziva, da bi bilo nujno potrebno pred konkretnim oblikovanjem metodologije in katerih koli njenih parametrov in izračunov, zakonito oblikovati zgoraj izpostavljena izhodišča. V zvezi s predmetnim vprašanjem pojasnjujemo še, da je potrebno najmanj upoštevati v nadaljevanju podane predloge glede upoštevanja koničnih obremenitev. Prenosni plinovodni sistem je načrtovan dolgoročno. Na posamezna nihanja v njegovi uporabi, kot na primer gospodarske, finančne krize ali spremembe na trgih z zemeljskim plinom v regiji OPS, nima vpliva in niso primerna za merjenje učinkovitosti uporabe prenosnega sistema.

Obravnavanje učinkovitosti uporabe prenosnega sistema samo na osnovi krajevno agregiranih in časovno povprečenih podatkov na dnevnem nivoju ne zagotavlja relevantnega pogleda na izkoriščenost prenosnega sistema. OPS predlaga:

1. Kot vhodni podatek se morajo namesto dnevnih povprečij upoštevati dejansko doseženi konični pretoki (kWh/h, Nm³/h) znotraj dneva.
2. Pri obravnavi prenosne infrastrukture za oskrbo odjemalcev v Republiki Sloveniji mora ocena izkoriščenosti vključevati tudi topološko obravnavo ozkih grl prenosnega sistema.
3. V metodologiji je potrebno ustrezno obravnavati infrastrukturo, ki je potrebna za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe in izpolnjevanje infrastrukturnega standarda N-1. Kljub morda nižji izkoriščenosti tovrstnega dela infrastrukture je njen pomen za zanesljivost oskrbe bistven.

OPS predlaga, da se v metodološkem pristopu k oceni učinkovitosti uporabe prenosnega sistema upoštevajo tudi nekateri podatki, ki jih OPS posreduje agenciji preko letnih poročil in preko vzpostavljenega monitoringa kakovosti oskrbe. Z vidika učinkovitosti uporabe je tako potrebno obravnavati tudi razpoložljivost prenosnega sistema, ki jo OPS zagotavlja z rednimi preventivnimi pregledi instalacij in opreme ter z izvedbo vzdrževalnih del. OPS vzdrževalna dela v smislu zagotavljanja učinkovitosti uporabe prenosnega sistema načrtuje z zagotavljanjem največje možne neprekinjenosti oskrbe in s čim manj motnjami za uporabnike. Pomemben vidik učinkovitosti uporabe prenosnega sistema sta tudi zagotavljanje kakovostnih in zanesljivih informacijskih storitev za uporabnike ter komunikacija z uporabniki v postopkih priključevanja in pri obravnavi morebitnih pritožb, ki jih OPS spremlja v okviru monitoringa kakovosti oskrbe.

[3] Če menite, da obdobje 15 let spremljanja novih naložb ni primerno dolgo obdobje za spremljanje učinkovitosti uporabe nove prenosne infrastrukture, podajte svoj predlog in ga utemeljite.

Kot je bilo uvodoma že opozorjeno, da je potrebna za zasnovo zakonite metodologije obširnejša obravnava in zasnova samih izhodišč metodologije, OPS tudi v okviru zastavljenega vprašanja ocenjuje, da je odločitev o predlaganem obdobju spremljanja novih naložb potrebno obravnavati bistveno bolj celovito in metodološko, kot je obravnavano v tem posvetovalnem dokumentu. Ob neustrezni metodološki obravnavi in pristopu lahko tak pristop negativno vpliva na odločitve o novih naložbah in ne daje ustreznih spodbud po načelu regulacije.

OPS meni, da je potrebno obdobje spremljanja novih naložb obravnavati v povezavi z vsakokratnim pragom izračuna rentabilnosti novih naložb, kar v tem posvetovalnem dokumentu ni bilo navedeno oz. obravnavano. Namreč vsak izračun nove naložbe temelji na pričakovani stopnji donosa v celotnem obdobju uporabnosti teh sredstev, kar predstavlja tudi podlago za končno odločitev o novi naložbi (FID) ter zavezo OPS za njeno izpolnitev.

Vsaka naložba za sistemsko širitev omrežja se načrtuje skladno z energetske zakonodajo, in to je dolgoročno, ker mora temeljiti na obstoječi in predvideni ponudbi in

povpraševanju in mora vsebovati učinkovite ukrepe za zagotovitev ustreznosti sistema ter zanesljivosti oskrbe, hkrati pa dovoljevati tudi nadaljnji razvoj.

Po predlogu, ki ga je podala agencija v tem dokumentu, to pomeni, da je v začetnih letih uporabe nove naložbe realno pričakovati, da bo donos na vložena nova sredstva določen bistveno nižje, ker bo izkoriščenost novega dela sistema bistveno nižja, bo pa v naslednjih letih, ko bo izkoriščenost večja, dosegel lahko »le« največ povprečno stopnjo donosa. V tem primeru bo OPS beležil nižje prihodke skozi omrežnino in posledično bo to vplivalo na prag rentabilnosti naložbe, ki se bo spremenil od načrtovanega, saj se bo donos na vložena sredstva po takem principu lahko realno samo zmanjšal, v primeru višje izkoriščenosti v kasnejših letih pa ni dane možnosti, da se lahko poveča in s tem doseže povprečen donos na nova sredstva v celotnem obravnavanem obdobju naložbe, kot je bil potrjen v okviru končne odločitve za naložbo (FID).

Pristop, ki bo določen z metodologijo agencije, bi moral omogočati, da lahko OPS v kasnejših letih, ko bo sistem presegal načrtovano oz. povprečno stopnjo izkoriščenosti, dosega tudi večje donose od povprečnih, z namenom, da lahko kompenzira izpad prihodkov zaradi nižjega donosa v začetnih letih, ko je realno pričakovati, da sistem ne bo polno zaseden. To bi omogočalo, da bo OPS lahko izravnal donos na vložena sredstva šele v letih, ko bo presežena pričakovana oz. povprečna učinkovitost prenosnega sistema, kar je navadno v drugi polovici obravnavanega obdobja naložbe.

Ker OPS načrtuje naložbe dolgoročno, najmanj za 10 let v okviru 10-letnega RN, dejansko pa za od 15 do 25 let in še več, je po mnenju OPS obravnava daljšega obdobja nujna, pri čemer je potrebno posebej obravnavati še tudi obdobje, pri katerem bo dejanska izkoriščenost sistema lahko višja od načrtovane in bo OPS lahko v teh obdobjih kompenziral izpad donosa na sredstva, ki jih je imel v začetnih letih ter s takšnim pristopom obravnave celovitega obdobja naložbe dosegel povprečni donos, ki ga zagotavlja investitorjem ob sprejemu končne odločitve o naložbi (FID).

[4] Podajte svoje morebitno mnenje o izračunu faktorjev f_H in f_R , ki sta izračunana kot aritmetično povprečje delnih faktorjev učinkovitosti. Če se z izračunom faktorjev f_H in f_R ne strinjate, podajte alternativen predlog izračuna faktorjev in ga utemeljite.

OPS se s predlogom ne strinja in podaja nov predlog.

OPS uporabnikom prenosnega sistema zagotavlja nemoten in neprekinjen odjem zemeljskega plina iz prenosnega sistema tudi v obdobju koničnih obremenitev. Zgodovinsko gledano je bil prenosni sistem zemeljskega plina v Sloveniji zgrajen za potrebe dobave zemeljskega plina končnim uporabnikom zemeljskega plina na območju Slovenije, pri čemer se je prenosni sistem najprej in primarno zgradil za priključitev večjih industrijskih uporabnikov in gosteje naseljenih območij oz. večjih mest. Kot posledica velike razpršenosti večjih industrijskih lokacij v Sloveniji, je prenosni sistem zemeljskega plina izrazito razvejan. Razvejanost prenosnega sistema, kjer so veliki uporabniki priključeni na koncu posameznih krakov, nalaga operaterju prenosnega sistema dodatne obveze pri zagotavljanju varnega in zanesljivega obratovanja v razmerah koničnih obremenitev.

V predlagani metodologiji v javni obravnavi sta tako faktor učinkovitosti uporabe hrbtnice prenosnega sistema f_H kot faktor učinkovitosti uporabe regionalnih vodov prenosnega sistema f_R izračunana kot aritmetično povprečje delnih faktorjev učinkovitosti: glede na dnevno konično obremenitev (1), glede na zakup zmogljivosti (2) in glede na letno preneseno količino (3).

OPS ugotavlja, da aritmetično povprečenje izbranih treh delnih faktorjev učinkovitosti ni ustrezno, saj se zato tako pri faktorju f_H kot pri faktorju f_R ne izkazuje relevantno tudi bistveni pomen prvega delnega faktorja konične obremenitve:

- prenosni sistem zagotavlja konične obremenitve/pretoke (kWh/h , Nm^3/h) znotraj dneva in
- četudi so konične obremenitve v določenem delu sistema dosežene le občasno znotraj dneva, mora biti zato prenosni sistem v tem delu izkazan za izkoriščen in učinkovit, saj je obveznost OPS, da je sposoben v vsakem trenutku zagotavljati polno pogodbeno zmogljivost.

Prenosni sistem brez zagotavljanja koničnih obremenitev/pretokov ne more obratovati, česar pa uporabljeni izračun učinkovitosti uporabe preko faktorjev f_H in f_R ne izkazuje: sposobnost sistema za zagotavljanje koničnih obremenitev/pretokov namreč s povprečenjem izbranih delnih faktorjev (1-3) rezultira v izkaz nizkih učinkovitosti f_H in f_R .

1. OPS se s predlogom ne strinja in podaja novi predlog: da izračun učinkovitosti uporabe temelji samo na delnem faktorju za konično obremenitev (1),
2. pri čemer naj bo konična obremenitev določena na osnovi koničnih pretokov (kWh/h , Nm^3/h) znotraj dneva v okviru največjih pretokov po sporazumih o povezovanju omrežij za mejne točke (hrbtenica prenosnega sistema) oziroma v okviru največjih pretokov po pogodbah o priključitvi za točke v Republiki Sloveniji (znotraj sistemska uporaba).

[5] Podajte svoje morebitno mnenje o ocenjevanju učinkovitosti uporabe nove prenosne infrastrukture. Če se s predlaganim ocenjevanjem učinkovitosti ne strinjate, podajte alternativni predlog in ga utemeljite.

OPS se s predlogom ne strinja in podaja nov predlog.

Menimo, da bi bilo pri ocenjevanju učinkovitosti uporabe prenosnega sistema potrebno upoštevati tudi omenjeni vidik dolgoročnega zagotavljanja dodatnih zmogljivosti, tako da bi se ta možnost dodatnega razvoja odrazila tudi na rezultatih učinkovitosti uporabe v celotnem obravnavanem časovnem obdobju.

Sklica:

- drugi odstavek v 1. poglavju tega dopisa ⁽¹⁾,
- komentar na navedbo Agencije v 1. poglavju posvetovalnega dokumenta ⁽²⁾.

[6] Podajte svoje morebitno mnenje o določitvi delnih faktorjev. Če se s predlagano določitvijo delnih faktorjev ne strinjate, podajte alternativen predlog predmetnih faktorjev in ga utemeljite.

OPS se s predlogom ne strinja in podaja nov predlog. Ob oblikovanju metodologije je potrebno pri oblikovanju izhodišč upoštevati tudi naslednje:

a. Delni faktorji f_{1H} , f_{2H} in f_{3H}

Prenosni sistem brez zagotavljanja koničnih obremenitev/pretokov ne more obratovati, česar pa uporabljeni izračun učinkovitosti preko faktorja f_H ne izkazuje: sposobnost sistema za zagotavljanje koničnih obremenitev/pretokov namreč s povprečenjem izbranih treh delnih faktorjev (f_{1H} , f_{2H} , f_{3H}) rezultira v izkazanih nizkih učinkovitostih uporabe hrbtnice prenosnega sistema f_H .

OPS predlaga, da izračun učinkovitosti uporabe hrbtnice prenosnega sistema (f_H) temelji samo na delnem faktorju za konično obremenitev f_{1H} , pri čemer naj bo konična obremenitev določena na osnovi koničnih pretokov znotraj dneva (kWh/h, Nm³/h) v okviru največjih pretokov po pogodbah o povezavi omrežij.

b. Delni faktorji f_{1R} , f_{2R} in f_{3R}

Prenosni sistem brez zagotavljanja koničnih obremenitev/pretokov ne more obratovati, česar pa predlagani izračun učinkovitosti preko faktorja uporabe regionalnih vodov f_R ne izkazuje: sposobnost sistema za zagotavljanje koničnih obremenitev/pretokov namreč s povprečenjem izbranih treh delnih faktorjev (f_{1R} , f_{2R} , f_{3R}) rezultira v izkaz nizkih učinkovitosti faktorja uporabe regionalnih vodov f_R .

OPS predlaga, da izračun učinkovitosti uporabe regionalnih vodov (f_R) temelji samo na delnem faktorju za konično obremenitev f_{1R} , pri čemer naj bo konična obremenitev določena na osnovi koničnih pretokov znotraj dneva (kWh/h, Nm³/h) v okviru največjih pretokov po pogodbah o priključitvi.

[7] Podajte svoje morebitno mnenje o izračunu faktorja $f_{1H(r)}$. Če se s predlaganim izračunom ne strinjate, podajte alternativen predlog in ga utemeljite.

OPS se s predlogom ne strinja in podaja nov predlog.

Četudi so konične obremenitve/pretoki v določeni prenosni smeri lahko doseženi le občasno (primer povezave Slovenija-Italija), mora biti v takšnem primeru hrbtnica v tej prenosni smeri izkazana za učinkovito, ker stalno zagotavlja polno tehnično prenosno zmogljivost in realizira vsako zahtevo po največjem pretoku (kWh/h, Nm³/h).

Ker so največji pretoki pogosto realizirani s polnim zakupom prenosne zmogljivosti po urah znotraj dneva, OPS predlaga, da se poleg že navedenega upošteva tudi:

- a. Pri delnem faktorju uporabe hrbtnice prenosnega sistema (f_{1H}) naj se namesto dneva konične obremenitve (kWh/dan, Nm³/dan) upoštevana ura konične obremenitve/pretoka (kWh/h, Nm³/h).³
- b. Pri oceni učinkovitosti hrbtnice prenosnega sistema mora biti upoštevan tudi pomen posameznih delov hrbtnice za izpolnjevanje infrastrukturnega standarda N-1. Sposobnost dela infrastrukture za zagotovitev redundantne prenosne smeri (ob morebitnem izpadu najmočnejše prenosne smeri) mora biti primerno upoštevana pri ovrednotenju učinkovitosti te infrastrukture.

[8] Podajte svoje morebitno mnenje o izračunu faktorja $f_{1R(r)}$. Če se s predlaganim izračunom ne strinjate, podajte alternativen predlog in ga utemeljite.

OPS se s predlogom ne strinja in podaja nov predlog. V okviru predmetnega vprašanja je potrebno poudariti:

- a. Četudi so konične obremenitve/pretoki lahko doseženi le občasno, bi moral biti prenosni sistem na takšnem področju izkazan za učinkovit, ker uporabnikom stalno zagotavlja prenosno zmogljivost in realizira vsako zahtevo po pretoku (kWh/h, Nm³/h).

OPS predlaga, da se poleg že navedenega pri delnem faktorju uporabe izstopnih točk (f_{1R}) namesto dnevne prenesene količine skozi notranjo izstopno točko (kWh/dan, Nm³/dan) upošteva urna prenesena količina/pretok (kWh/h, Nm³/h).⁴

- b. S krajevnim povprečenjem se v izračunu (f_{1R}) izgubi topološki pregled nad izkoriščenostjo posameznih znotrajsistemskih in povezovalnih plinovodov, kjer so ponekod ob najbolj neugodnih obratovalnih robnih pogojih že doseženi konični pretoki, ki jih mora OPS zagotavljati glede na sklenjene pogodbe o priključitvi.

OPS zato poleg že navedenega predlaga topološko obravnavo, pri kateri bi se preračun faktorja učinkovitosti uporabe izstopnih točk znotraj Republike Slovenije f_{1R} normaliziral na območje tehničnih zmogljivosti posameznih regionalnih in povezovalnih plinovodov.

[9] Podajte svoje morebitno mnenje o izračunu faktorja $f_{2H(r)}$. Če se s predlaganim izračunom ne strinjate, podajte alternativen predlog in ga utemeljite.

OPS se s predlaganim preračunom ne strinja in predlaga uporabo koničnih vrednosti zakupa zmogljivosti pri oceni učinkovitosti. Sklic: odgovor na 7. vprašanje (³)

³ Na odstavek se sklicujemo v nadaljevanju dokumenta.

⁴ Na odstavek se sklicujemo v nadaljevanju dokumenta.

OPS ne more vplivati na zakup prenosnih zmogljivosti s strani uporabnikov prenosnega sistema na povezovalnih točkah. O dejanski uporabi prenosnega sistema se odločajo uporabniki na podlagi tržnih razmer v regiji, svojih potreb in odločitev. Ker mora OPS v vseh pogojih zagotavljati polno tehnično zmogljivost hrbtenice prenosnega sistema in zmogljivosti povezovalnih točk po pogodbah o povezavi omrežij, OPS predlaga, da se poleg že navedenega delni faktor zakupa zmogljivosti f_{2H} ne uporablja v izračunu faktorja učinkovitosti uporabe hrbtenice prenosnega sistema f_H .

[10] Podajte svoje morebitno mnenje o izračunu faktorja $f_{2R(r)}$. Če se s predlaganim izračunom ne strinjate, podajte alternativen predlog in ga utemeljite.

OPS se s predlaganim preračunom ne strinja in predlaga uporabo koničnih vrednosti pri oceni učinkovitosti. Sklic: odgovor na 8. vprašanje (⁴)

OPS ne more pa vplivati na zakup prenosnih zmogljivosti s strani uporabnikov prenosnega sistema na primopredajnih točkah v RS. O zakupih in uporabi sistema se odločajo uporabniki na podlagi svojih potreb in odločitev. Ker mora OPS v vseh pogojih zagotavljati polno tehnično zmogljivost odjemnih mest po pogodbah o priključitvi, OPS predlaga, da se poleg navedenega delni faktor zakupa zmogljivosti f_{2R} ne uporablja v izračunu faktorja učinkovitosti uporabe regionalnih vodov prenosnega sistema f_R .

[11] Podajte svoje morebitno mnenje o izračunu faktorja $f_{3H(r)}$. Če se s predlaganim izračunom ne strinjate, podajte alternativen predlog in ga utemeljite.

OPS se s predlaganim preračunom ne strinja in predlaga uporabo koničnih vrednosti pri oceni učinkovitosti. Sklic: odgovor na 7. vprašanje (³)

OPS bo pristopil k podrobnejši analizi predloga, ki v okviru danega kratkega roka za pripravo odziva ni bila možna. Potrebno je podrobneje analizirati potencialne vplive vrste povprečenja, ponderiranja tehnične zmogljivosti posameznih točk in časovnega nivoja zakupa. Za podrobnejšo analizo vseh morebitnih vplivov je bilo v času javne obravnave premalo časa, zato OPS predlaga, da se najprej natančno identificirajo posledice uporabe takšnega pristopa ocene učinkovitosti.

OPS ne more vplivati na izrabo zakupljenih prenosnih zmogljivosti s strani uporabnikov prenosnega sistema na povezovalnih točkah. Stalno mora zagotavljati zakupljene prenosne zmogljivosti in izvesti s strani uporabnikov pričakovani obseg prenosa - če v določeni povezovalni točki zagotavlja zakupljene zmogljivosti, je v tej točki zagotovljena polna učinkovitost uporabe (f_{3H}). Na mejnih povezovalnih točkah uporabniki prenosnega sistema zakupijo prenosne zmogljivosti vezano na trenutne potrebe in tržne razmere. Na te aktivnosti OPS nima vpliva, dolžan pa je zagotavljati možnost zakupa prenosnih zmogljivosti do celotne tehnične zmogljivosti. Zato OPS predlaga, da se delni faktor prenesene količine skozi povezovalne točke f_{3H} ne uporablja v izračunu faktorja učinkovitosti uporabe hrbtenice prenosnega sistema f_H .

[12] Podajte svoje morebitno mnenje o izračunu faktorja $f_{3R(r)}$. Če se s predlaganim izračunom ne strinjate, podajte alternativen predlog in ga utemeljite.

OPS se s predlaganim preračunom ne strinja in predlaga uporabo koničnih vrednosti pri oceni učinkovitosti. Sklic: odgovor na 8. vprašanje (⁴)

OPS ne more vplivati na izrabo zakupljenih prenosnih zmogljivosti s strani uporabnikov prenosnega sistema na izstopnih točkah iz prenosnega sistema v Republiki Sloveniji. Stalno mora zagotavljati najmanj zakupljene prenosne zmogljivosti po podpisanih pogodbah o prenosu - če jih v določeni izstopni točki zagotavlja, je v tej točki zagotovljena polna učinkovitost uporabe (f_{3R}). Uporabniki sistema lahko na svojih izstopnih točkah v obdobjih vršne obremenitve zaradi njihove lastne netočne napovedi uporabe prenosnega sistema (zakupa prenosne zmogljivosti), zakupljene prenosne zmogljivosti tudi presežejo/prekoračijo. Operater prenosnega sistema je dolžan uporabnikom zagotavljati uporabo prenosnega sistema do višine pretokov, dogovorjenih v pogodbi o priključitvi. Zato OPS predlaga, da se delni faktor prenesene količine skozi notranje izstopne točke f_{3R} ne uporablja v izračunu faktorja učinkovitosti regionalnih vodov prenosnega sistema f_R .

[13] Podajte svoje morebitno mnenje o izračunu faktorja $f_{N(t)}$. Če se s predlaganim izračunom ne strinjate, podajte alternativen predlog in ga utemeljite.

OPS je stališče podal v prvem delu dokumenta.

Sklica:

- drugi odstavek v 1. poglavju tega dopisa (¹),
- komentar na navedbo Agencije v 1. poglavju posvetovalnega dokumenta (²).